

Kiezen voor gezonde werkomgevingen

Groene gezonde bedrijventerreinen: een eis van planners en gebruikers?

Nico Schram

Bedrijventerreinen blinken doorgaans niet uit in ruimtelijke kwaliteit. En dat terwijl de alledaagse leefwereld van één derde van de beroepsbevolking voor één derde van de dag zich afspeelt op een bedrijventerrein. Deze werklocaties verschillen overigens behoorlijk in ruimtelijke kwaliteit: sommigen, zijn honderd procent versteend en kampen met hittestress, wateroverlast en geluidsnormoverschrijding. Andere plekken zijn groener en ruimtelijker opgezet en kunnen met hun natuurinclusieve eigenschappen zelfs bijdragen aan de gezondheid van de mensen die er werken of in de nabijheid wonen. De omgeving waarin men werkt is zo bezien van invloed op de gezondheid. Verschillende socio-economische factoren leiden echter vaak tot een kansenongelijkheid in het vinden van emplooi in een gezonde omgeving. Het is zaak de ruimtelijke professionals meer bewust te maken van het belang van planning die verschillende werkomgevingen gelijke kans op gezondheid laat bieden. Tegelijkertijd is er een bewustzijnshiaat bij (aankomend) professionals die hun werk vinden op de bedrijventerreinen. Juist die aankomende generatie wordt nog onvoldoende mee genomen in ruimtelijke omgeving waarin de banen zijn waartoe zij wordt opgeleid. Veel beroepsopleidingen maken wel al werk van leven-lang-leren-uitgangspunten waarin de aankomende generatie zelf vorm gaat geven aan de sector maar de ruimtelijke kwaliteit van de werkomgeving is daar zelden onderdeel van. Maak een generatie bewust van de nood aan een groene gezonde werkomgeving en de maatschappelijke taak, ter wille van de burgers, komt prominenter op het bureau van de planners.

Kiezen voor gezonde werkomgevingen

Groene gezonde bedrijventerreinen: een eis van planners en gebruikers?

Nico Schram

1. Op de vraag “Waar wil je later werken?”, komt zelden een ruimtelijk antwoord.
2. De ruimtelijke kwaliteit van bedrijventerreinen weerspiegelt de kwaliteit van de bedrijven.

Kiezen voor gezonde werkomgevingen

Groene gezonde bedrijventerreinen: een eis van planners en gebruikers?

Inleiding

In de strijd om de ruimte lijkt wonen de beste kaarten te hebben. Met aandacht voor werklocaties is het politiek moeilijk scoren. Er is echter veel te winnen aan omgevingskwaliteit wanneer er meer aandacht is voor werkomgevingen. Door te werken aan groene, gezonde bedrijventerreinen kunnen diverse overheids- en corporate doelstellingen behaald worden. Zo liggen er kansen voor klimaatadaptatie, gezondheid en biodiversiteit (Arcadis, 2021). De verbetering van ruimtelijke kwaliteit, met een focus op groen en gezond, kan onderdeel worden van de transitie die reeds hoger op de beleids- en uitvoeringsagenda staan. Daarbij is de energietransitie, vanuit netcongestieproblematiek, de meest prangende (PVB Nederland, z.d.). Maar ook circulariteit en the war on talent blijken meer en meer een bedrijfsmatige alsook ruimtelijke impact te hebben. In deze bijdrage pleiten auteurs voor meer aandacht voor de ruimtelijke kwaliteit van bedrijventerreinen; enerzijds van planners en anderzijds van aankomende generaties gebruikers van, managers op en beslissers over bedrijventerreinen.

Bedrijventerreinen: grijs

Bedrijventerreinen blinken doorgaans niet uit in ruimtelijke kwaliteit. Er is decennia lang ook weinig aandacht geweest voor deze werklocaties. In de tweede helft van de vorige eeuw werden ze aan de rand van, of net buiten, de steden ontwikkeld om te voldoen aan de groeiende vraag naar ruimte. In tijden van functiescheiding was er ook weinig reden om er andere functies dan werken te voorzien. Inmiddels wordt de keerzijde van deze aanpak duidelijker:

Er is gebrek aan groen: groen om te beleven, groen dat bijdraagt aan biodiversiteit en klimaatadaptief groen.

Te weinig groen in de werkomgeving is niet goed voor de business. Met name bij de kantoorpanden op grijze, versteende bedrijventerreinen geven makelaars aan dat het vinden van een huurder steeds lastiger wordt¹. Ook in de war on talent leggen bedrijven op versteende bedrijventerreinen het af tegen werkgevers die hun personeel in een groene omgeving huisvesten.

Het gebrek aan flora en fauna maakt bedrijventerreinen weinig geliefd. Op andere plekken is er volop aandacht voor extra natuur. Bij het NK-tegelwippen – waarbij zoveel mogelijk trottoirtegels moeten wijken voor groen – zie je volop voorbeelden in woonwijken, bij scholen en in de binnenstad. In de landbouw maken jaarlijks 1001ha raaigras plaats voor kruidenrijk grasland en recentelijk was het politiek slecht scoren bij het wegstrepen van nestkastjes uit de bouwreglementen. Op bedrijventerreinen zijn de grootschalige voorbeelden echter nog schaars: het blijft doorgaans bij lokale initiatieven.

Vanwege de vaak grote opstallen zonder buffercapaciteit is de hemelwateropvang op bedrijventerreinen een lastige klus. Bij hevige regenval blijkt op veel plekken de capaciteit ondermaats. Nog lang niet alle rioolaansluitingen zijn afgekoppeld en ook de parkeerterreinen zijn

¹ Gesprekken als onderdeel van het onderzoeksprogramma Groene Gezonde Bedrijventerreinen <https://www.sia-projecten.nl/project/groene-gezonde-bedrijventerreinen>

vaak nog in niet-waterdoorlatende bestrating uitgevoerd. Het gebrek aan groen draagt ook bij aan de hitteproblematiek: bedrijventerreinen zijn vaak grote hitte-eilanden die het werken bemoeilijken.

De opgave

Dat bedrijventerreinen groener moeten worden staat buiten kijf. De groene transitie komt echter nog maar langzaam op gang. Andere zaken lijken hoger op de agenda van bestuurders en ondernemers te staan. Netcongestie remt de groei van bedrijvigheid direct en in het licht van de recente aanscherpingen van CSRD-richtlijnen worden meer ondernemers door hun klanten en leveranciers gevraagd naar hun circulaire bedrijfsvoering. Daarnaast spelen een aantal andere factoren, zoals bij veel veranderingen, een grote rol (Arcadis, 2021). Ten eerste helpt zekerheid in financiën ondernemers in het kunnen beslissen over een vergroenende ingreep. Zo kunnen parkeerplekken op een perceel onderdeel zijn van het onderpand voor een financiering terwijl ze zich goed lenen om bomen te planten. Daarnaast is duidelijke consistente overheidssturing nodig om te voorkomen dat ondernemers voor verrassingen komen te staan. Ondernemers willen bijvoorbeeld geen onzekerheid over bedrijfsactiviteiten nadat er een bijzondere diersoort gevonden wordt in het aangebrachte groen. Ten slotte kan kennis een rol spelen in de overtuigingskracht die nodig is om ondernemers mee te krijgen. Doorgaans hebben ondernemers veel kennis over het runnen van hun zaak, maar ook de groene omgeving is van invloed maar het is niet altijd even duidelijk hoe.

Er ligt zodoende een opgave in het meekoppelen van de groene transitie aan de bestaande transities. Een van de kansen om het vliegwiel in gang te zetten, ligt bij de toekomstig gebruikers van de bedrijventerreinen.

Nieuwe generatie, een andere wind.

In de war om talent moeten werkgevers alles uit de kast trekken om personeel te binden. Zeker in de kenniseconomie zoeken werknemers snel naar werkplekken die beter tegemoet komen aan – niet louter financieel-economische – wensen. Maar ook werkgevers in de logistieke- of productiesector hebben betere kaarten wanneer ze werknemers een aantrekkelijke werkomgeving kunnen bieden.

Bij beroepsopleidingen ligt de nadruk vaak op het ontwikkelen van de competenties die nodig zijn om een beroep goed uit te kunnen oefenen. Daarop aansluitend is er vaak aandacht voor de beroepskansen en specifieke vaardigheden en interesses die een individuele student kunnen helpen aan het vinden van de juiste job. Daarbij is de (omgevings)kwaliteit van de werkomgeving minder snel onderwerp van gesprek. Het is zaak om aankomend talent meer bewust te maken van de keuzes waar ze voor staan in het kiezen van een werkplek. Ze mogen gaan kiezen voor een werkomgeving die ze gezond houdt.

Aankomend werknemers: Gezond werken

Het is niet alleen de mate waarin de jonge werknemer beroepscompetent is, die bepaalt of de jonge werknemer succesvol de carrière doorloopt. Burn-outklachten vormen een groot deel van het ziekteverzuim, ook al op jonge leeftijd. Een groenere werkomgeving helpt bij het ontspannen en wegnemen van stress. Maar ook voldoende beweging draagt bij aan vitale werknemers en daarbij speelt de werkgever een rol in bijvoorbeeld het organiseren van goede fietsbereikbaarheid om autogebruik terug te dringen. “Hoe gezond kan ik daar werken?” is de vraag die mag worden meegenomen in het voorbereiden op en zoeken naar de job die het best past bij aankomend talent.

Aankomend werkgevers: Gezond leiding geven

Zeker na hogere beroepsopleidingen en wetenschappelijk onderwijs stromen studenten in hun werk door naar leidinggevende functies. In het leiden van een organisatie zou het streven naar een groene gezonde werkomgeving of natuurinclusiviteit het nieuwe normaal moeten zijn. Dat kan beter tijdig aangeleerd worden in de schoolomgeving dan later op de werkplek die dat nieuwe normaal nog (niet) op het vizier heeft.

Aankomend ruimtelijk planners: Gezond ruimte inrichten

Heel specifiek de studenten in het ruimtelijk domein zouden al meer bewust gemaakt moeten worden van het belang van een groene, gezonde, werkomgeving. Zij zijn het die (mede-)verantwoordelijk worden voor de ruimtelijke inrichting van de werkomgevingen. Niet in alle opleidingen staat de kennis over gezonde werkomgevingen hoog op de agenda. En niet altijd staat de verantwoordelijkheid voor gezonde werkomgevingen hoog op de agenda.

Transitie naar groene, gezonde bedrijventerreinen

De voorwaarden voor transitie op bedrijventerreinen zijn al vaker uitgediept. Het RLI (2023) stelt een duidelijk toekomstbeeld, verplichte organisatievorming en heldere overheidssturing centraal en in de Gedragsstrategie voor natuurinclusieve bedrijventerreinen (Derksen & Macke, 2024) worden daaraan geld, tijd en ruimte nog toegevoegd. Dat moet leiden tot een nieuw natuurinclusief normaal. Een belangrijke stap daarin is dat aankomend werknemers, aankomend werkgevers én aankomend ruimtelijk planners al geïnternaliseerd hebben dat een groene, gezonde werkomgeving onderdeel is van hun leefomgeving.

Referenties

Arcadis. (2021) *Onderzoek naar het vergroenen van bedrijventerreinen*. Amersfoort

Derksen, L. & Macke, F. (2024). *Het verhaal: Gedragsstrategie voor bedrijventerreinen*. Collectief Natuurinclusief.

PVB Nederland. (z.d.) *Toekomstbestendig samenwerken*. Opgehaald van <https://pvbnederland.nl/onze-aanpak/> op 05-04-2025

Raad voor de leefomgeving en infrastructuur. (2023). *Samen werken: kiezen voor toekomstbestendige bedrijventerreinen*. Den Haag. Digitale uitgave.